

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 54. szám
2013/5.

Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 ÉrtesítőjeSzerkesztők:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Pál Gyöngyi**TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.**

Majális és EKE-nap a csucsai kulcsosházban

Kulcsosház megvásárlását fontolgatja az EKE-tagok egy csoportja a természetjáró turizmusban viszonylag ismeretlen Csucsán, ahova májusban kétszer is kirándultak: a sétálós-sütögetős majális után az EKE-napját is itt ünnepelték.

PÁL GYÖNGYI

Csucs (Ciucea) a Sebes-Körös jobb partján fekszik, 72 km-re Kolozsvártól, 20 km-re Bánffyhunadtól, könnyen megközelíthető Kolozsvárról a nagyvárad országyúton vagy vonattal. Erdőborította hegyoldalak, füves legelők, mély völgyek, a Meszes-hegység (M-ții Meseș), a Réz-hegység (M-ții Plopiș vagy M-ții Șes) és a Vlegyásza (Vigyázó vagy Kalota-havas) előhegyei határolják. Érdekessége, hogy egyike Kolozs megye 14 településének, amely génmódosított vetőmagtól mentes mezőgazdasági területet alakított ki.

A környéken nincsenek jelzett ösvények, kevesen tudják, hogy a környező dombokon, hegyeken (900-1000 m) szép kirándulásokat lehet tenni. Felvetődött a gondolat, hogy jó lenne itt egy kulcsosház a kolozsvári ekések számára, ahonnan csillagtúrák formájában be lehetne járni a környéket, rövidebb-hosszabb túrákon, ahol minden EKE-tag megtalálná a korának, érdeklődésének és fizikai erőnlétének megfelelő. Egy hely, ahol azok az EKE-tagok is élvezhetnék a táj szépségét és a friss levegőt, akik idős koruk vagy egészségügyi gondok miatt már nem járhatják a turistaösvényeket. A tervezett EKE-ház 800 m távolságra lenne a csucsai vasútállomástól, mellette gyümölcsös, szép kilátással a Sebes-Körös völgye felé. Ide szervezett majális Szabó István (Tubi) május elsején. 43-an gyűltünk össze, nagy részük a reggeli vonattal, néhányan személygépkocsival érkeztek. Az idő szép volt, tüzet raktunk, megsütöttük az otthonról hozott húst és kolbászt. Néhányan pár órás sétát tettek a környező dombokon.

Május 12-én Pál István szervezett EKE-napi találkozót Csucsán 33 résztvevővel. Nagy Lajos kolozsvári alelnök beszélt az EKE megalapításának 122. évfordulója jelentőségéről, az EKE mindenkori fő céljairól: a természet szépségeinek és kincseinek felkutatása, bemutatása és értékmentése, a turista szellemben való nevelés, a közösségi szellem erősítése. Szólt a minőségi ugrásról, melyet az EKE

megalakulása jelentett a hazai turistaság történetében. Aztán a szép májusi napsütésben elindultunk a Calea Lată (616 m) irányába, a tetőről szép kilátás nyílt a tájra. A vidék nem teljesen ismeretlen számunkra, hiszen a Meszesnek ezt a részét, a Cornu gerincet többször is bejártuk. Kelet felé láthatók a Greben és a Dosul Fildului csúcsok jól ismert körvonalai. Távolságban a Meszes legmagasabb pontja, a Perjei Magura (988 m) piramis alakú csúcsa és a Terbete (868 m). Nyugatra a Măgura Mare (917 m), az Almácska-tető (882 m) és a Ponor-hegy (801 m) a Berettyó-forráshoz tett tűrákra emlékeztettek. Valószínű, innen is megközelíthetők a Berettyó forrásai, csak el kell induljunk egy kis felfedező túrára a Ponor rét felé, a térkép szerint 10–12 km lehet a távolság odáig. A Réz-hegység északi mellékágai a Berettyó és a Kraszna völgyébe nyúlnak le. Itt a triász kori rétegek sekély, tálszerű mélyedéseiben változatos karsztformák alakultak ki. A felszín alatt összegyűlt víz egy része a Sebes-Körös vízrendszeréhez kapcsolódó Seredos-völgy karsztforrása felé áramlik, a többi a Berettyó forrásait táplálja. Északon a szilágysági dombvidék zárta a panorámát. A Poicu-patak völgyében Börvény (Vânători) után a Codrii Vlasinului panzió található, amely télen hóágyúkkal felszerelt sípályát is működtet.

Csucsán szép parkban áll a Goga-kastély – a XX. század elején Boncza Miklós, Ady Endre apósa építtette Csinszka édesanyjának. Azonos telken, a domboldalon áll a kerti lak, a „fehér ház”, ahol az első világháború idején Ady Endre is lakott feleségével. Ady halála után Boncza Berta eladta a birtokot Octavian Goga író-politikusnak. Goga saját ízlése szerint neobizánci stílusban emeletesre építtette át. A birtokon található Goga mauzóleuma és emlékműzeuma, ahol elsősorban Goga munkásságáról találunk dokumentumokat, de sok Adyra vonatkozó anyagot is. A domb lábánál álló kis református templomot 1913-ban építették, de 1995-ben, amikor felújítottan újraszentelték, már csak heten éltek itt reformátusok.

Jókai 2013 – zsíros kenyérrel, a tóért

Orbán Konrád Töhötöm, a 10 hónapos turista

Tíz hónapos, illetve 79 éves az idei Jókai túrák legfiatalabb és legidősebb résztvevője. Akadtak, akik a Város tója körüli autósforgalom eltereléséért túráztak. Az Egy az Isten földjét bebarangoló túrákon az idén 134-en indultak. Néhányan feladták, mások sötétedés után futottak célba.

BOZSOKI ADRIENN

A Jókai Mór emlék- és teljesítménytúrárt 1998-tól minden május első szombatján rendezi meg a kolozsvári EKE. A 10, 30 és 55 kilométeres túrák célja megismerni és bejárni a Jókai Mór Egy az Isten című regényében leírt helyeket. Az esemény főszervezője ebben az évben Bagaméri Tibor volt, az interneten feliratkozók pedig Kiss Jánossal tartották a kapcsolatot, aki a túrák folyamán már seprőbíróként szerepelt, vagyis ő szedte össze a lemaradt túrázókat.

A résztvevők a bejelentkezési lap kitöltése után túrafüzeteket kaptak, ami tartalmazta az útvonal leírását és egy térképet. A bukki kemping Szilva vendéglője elől Nagy Lajos, Molnár Ildikó és Bagaméri Tibor indították a túrázókat. Az ellenőrző pontokon a bírók a startszám szerint követték az áthaladókat.

Az 55 km-es túrára (Kolozsvár – Szind – Tordai-hasadék – Székelykő – Torockó) 7–7.30 között 36 túrázó indult. A 30 km-es Jókai 30A (Kolozsvár-Szind) túrára ebben az évben nem volt jelentkező, az egyre nagyobb sikernek örvendő 30B túrára (Szind – Tordai-hasadék – Székelykő – Torockó) viszont 54 személy jelentkezett. Őket Székely Lavotta és Mórész Zoltán indították el 10 órakor Szindról. A 10B, tulajdonképpen 12 km-es túrára (Várfalva – Székelykő – Torockó) 46-an iratkoztak fel Szabó Istvánnal és Molnár Ildikónál és 13 óra után indultak Várfalváról.

Ambrus Tibor és Mezei Elemér támogatásának köszönhetően a Szindre és Várfalvára beérkezőket kalóriapótlásként zsíros vagy margarinos kenyér, zöldhagyma, ízeskenyér, kávé, tea és hűsítő várta. Összesen 134 személy vett részt a túrákon, ebből 16-an útközben feladták.

Az idei túrák legidősebb résztvevője a 79 éves Ruzsa István kolozsvári EKE-tag volt, aki a 12 km-es útvonalat választotta. Az 55 km-es túra legidősebb résztvevője a 68 éves Kovács Béla Szatmárról, míg a legfiatalabb turista a 10 hónapos Orbán Konrád Töhötöm, aki édesapja hátán tette meg a 30 km-es utat.

Szindre az első befutók az 55 km-es túrára benevezett Mica Ioana, Kovács Zsolt és Dohotaru Adrian voltak, akik pólójukra is felírták, hogy a Város tója (Györgyfalvi negyedik tavak) körüli autósforgalom eltereléséért küzdenek. Torockóra elsőnek, csekély hat és fél óra alatt, 55 km után Mosonyi György érkezett fél 3-kor. Már besötétedett Torockó főterén, amikor Székely Lavotta és Nagy Éva az utolsó beérkezők oklevelit is kitölthették.

Köszönet az idei túrák szervező gárdájának: a fentebb említetteken kívül Csorba Anikónak, Lőrinczi Istvánnak, Szócs Katalinnak, Szócs Jánosnak, Bozsoki Adriennek, Józsa László Rudolfnak, Mille Ferencnek, Etédi Józsefnek és Szima Mártonnak.

Restitutio

■ Rovatunkban írásokat „szolgáltatunk vissza” az olvasókhhoz. Általában olyan írásokat, melyek az egykori Erdélyi Kárpát-Egyesület (EKE) hajdani hírlapíróinak vagy a turistatársadalom más nagyjainak tollából születtek. De olyan hangulatos, fiatalok-idősek által ma is szívesen olvasott, egyesületünkhez kapcsolódó írásokat is, amelyeknek az EKE egykori lapja, az *Erdély* hasábjain lett volna helyük – ha ennek megjelenését meg nem előzték volna.

Hogy tűnt el az oroszhegyi ősi székely lófajta?

■ Amint sok értékes néprajzi, történelmi s más fontos emlékünkn észrevétlen elkallódott az idők folyamán az újabb kultúra hatása alatt, épp úgy tűnt el szinte a szemeink elől az oroszhegyi apró, kicsi lótipusunk is. Pedig nagy becsben volt a már történelmi adattá vált ló, amelynek az elődei lengyelfalvi báró Orbán Ottó, a kiváló szaktekintély kutatásai szerint a régi török-tatár háborúk idejéből maradtak vissza. Vadon éltek még nem is olyan régen az oroszhegyiek füves lázain, az egyes gazdák tulajdona szerint 20-30 darabból álló ménesekben. A lovak egész éven át a havason legeltek, nyáron füvet, télen farügyet és gyökereket ettek, a zabot látásból sem ismerték. Nagy havazáskor maguktól előjöttek s a szabad ég alatt etették meg őket, mert istállóba bezárva, megköteve soha nem voltak. A farkasok ellen úgy védekeztek, hogy az anyakancák csikóikat közrefogták s farral kifele állva agyonrúgták a közeledő

Előző számunkban 1834-es kolozsvári útja során R. J. nehezményezi a lóvásáron, hogy hanyatlík a szép erdélyi lófajtának a tenyésztése. Erdélyi kopó, báznai disznó, csórényakú erdélyi, gyimesi racka, cigája... ötlenek fel bennem szűkebb pátriánk őshonosai. Falvakon át vezető kirándulásaink során a „hagyományos” bivallyal még találkozunk ugyan, de például gyöngytyúkók már ritkábban riasztanak elhaladtunkban. Szamarat már csak elvétve, ha látunk. Sajnos az utóbbi száz évben Európában kiveszett az őshonosnak mondott állatfajtának mintegy fele és a növények 96 százaléka. Magyarországon valamivel jobb a helyzet, mentik, ami még menthető; az őshonos állatok tartására most támogatás is jár. Az alábbi írás egy ilyen erdélyi őshonosunk kipusztulásáról számol be, a Székelyudvarhelyen Bányaí János által szerkesztett Székelység 1932-es, II. évfolyamának november–decemberi számában jelent meg. Vajon Hargita környéki kirándulóink napjainkban találkoznak-e még a szokványostól eltérő, apró, bozontos lovakkal? (Közli Tóthpál Tamás)

támadókat. A csoportot ilyen veszedelem esetén a mén kerülte s tartotta rendben. A méneseknek állami megszervezésével megszűnt az ősi székely lótenyésztés s ez az eredeti lófajta közgazdaságunk nagy kárára kipusztult. Igazi, a mi hegyvidéki viszonyainkhoz alkalmas, a természetlől kitenyésztett lófajta volt ez a típus. Aránylag kistermetűek (14-14’3-15 markos), könnyűek, de azért erős kötéssel; hosszan lecsüngő dús sörénnyel. A tanulékonyság volt a fő tulajdonságuk. Ez ugyan vérhólyagot nem kapott s elélt 30 évig is. Tulajdonságai megegyeztek a híres nemes erdélyi lóéval, amelyet a székely anyakancának az arab és angol ménnel való keresztezésével állítottak elő s melynek tulajdonságait dr. Fitzinger leírásában annyira magasztalta. A különbség csak abban volt, hogy az oroszhegyi ló lába erőteljes, rövid, törzse nagy s farka hosszú, földígérő volt. Színe túlnyomóan fekete és pej, más szín nem is volt egyáltalán közöttük.

Érdemesnek tartjuk itt megemlíteni, hogy báró Wesselényi Miklós ezelőtt mintegy 100 évvel az arab és angol keresztezéssel e fajból alapította a szibói híres ménését, ő csinálta meg az első kereszteződést arabfajta ménnel s az így származott anyakancákat angol ménnel tovább párosítva hozta létre az ősi jelleget azért tovább hordozó és a Wesselényi családnak dicsőséget hozó típust, amelynek kultiválása a göröcsöni (Szilágy megye) ménesben tovább folyt. (Vajon mi lett a sorsa a háború utáni időkben?) Legutolsó adatunk az 1894-iki pozsonyi lóverseny első díjának a megnyerése, ahol Wesselényi fogata ebből a fajta lovakból volt összeállítva. Hogy azonban idehaza sem tűnt el minden nyom nélkül az ősi székely lófajta, azt a manapság is a Hargita környékén látható apró bozontos, kitartó hegyi lovaink mutatják a legjobban, melyeket elkorcsosult utódoknak tarthatunk.

Tamás Albert

TÓTHPÁL TAMÁS

Ha nincs ló, jó a számár is – amíg még van belőle...

Hegynapok a Fellegváron

■ Megszámálják a kolozsvári hegszeretóket június 8–9-én 10-22 óra között a Fellegváron. A Hegynapok szervezői (Kodiak Egyesület és Magashegyi Menedékházak Egyesülete) a hegyen sportolókat (hegyi futók, sportmászók, sízók, sífutók, sialpinisták), a hegyen dolgozókat (hegyimentók, barlang-

kutatók, barlangimentók stb.), hegyi programokat szervezőket (klubok, turisztikai irodák), hegyi tevékenységekhez szükséges felszereléseket gyártókat, a hegyi lakókat (mit kínálnak a látogatóknak) és a hegyet járókat vagy hegyet járni vágyókat várják egész sor programmal. A szervezők azt ígérík, lesz-

nek: sportbemutatók (mászófal), mentésbemutató, kötélpark ügyességi versenyekkel, sziklamászás a Fellegvár oldalában, tájfutás, hegyi futóverseny és hegyi bringaverseny a Bácsi-torokig, hegyi bringa ügyességi bemutató, hegymászók, barlangások, futók előadásai, a sátrakban mini koncert.

Júniusi rendezvények

- **Május 25. (szombat):** Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Márton Erzsébet ♦ Mikrobuszos kirándulás Negrileasára. Túravezető: Vas Géza.
- **Május 25–26. (szombat–vasárnap):** Magyarlóna – Testes – Andrásy-havas/Dobrin – Dumitreasa völgye – Hideg Szamos-szoros – Rekető (35 km/17 km, 1300/120 m szintkülönbség). Érdeklődni telefonon. Túravezető: Kiss János.
- **Május 26. (vasárnap):** Mikesi-tó (25 km). Találkozás 8.45 órakor a Széchenyi téri 40-es buszmegállóban. Túravezető: Szilágyi András.
- **Május 29. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Június 1. (szombat):** Őzek-völgye – Gorbó-völgy (24 km, 500 m szintkülönbség) Találkozás 8 órakor a Hajnal negyedi végállomáson vagy 9 órakor a Hintás fánál. Túravezető: Kiss János ♦ Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Márton Erzsébet.
- **Június 2. (vasárnap):** Radnai-havasok, Lóhavasi-vízesés (20 km/1300 m). Érdeklődni telefonon. Túravezető: Ambrus Tibor.
- **Június 5. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Környezetvédelmi nap. Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Közgvtűlés 18 órától az Apáczai-líceumban. A *Torockói-hegvek mészkőszirtjei* – előadó Wane Ferenc geológus.
- **Június 8. (szombat):** Vonatos kirándulás. Ríszeg-tető – Zsobok – Sztána (15 km). Találkozás 7.30 órakor a nagyállomás előtt. Túravezető: Szócs János.
- **Június 8–9. (szombat–vasárnap):** Magyarlóna – Testes (zergeboglár virágzás) – Aranyos – Szentlászló (első nap, 30 km /1000 m szintkülönbség) – vendégfogadó: Horváth János; második nap: Szentlászló – Magyarfenes – Leányvár – Monostori negyed (18 km/350 m szintkülönbség). Túravezető: Kiss János. Érdeklődni/jelentkezni telefonon ♦ Kolozsvári Hegynapok a Fellegváron, a Magashegyi Menedékházak Egyesülete szervezésében.
- **Június 9. (vasárnap):** Ifjúsági túra, Hármaskőszikla (15 km/750 m szintkülönbség). Túravezetők: László Györgyi és Szima Márton.
- **Június 12. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Túravezetők tanácskozása és választmányi gyűlés 17 órától a székházban.
- **Június 14–16. (péntek–vasárnap):** Radnai-havasok, Nagy-Pietrosz-csúcs (35 km/1800m szintkülönbség). Túravezető: Ambrus Tibor és Nagy Zoltán. Érdeklődni telefonon.
- **Június 15. (szombat):** Vonatos kirándulás, Sebesvár – vízimalom – Tarányos (12 km). Találkozás 7.30 órakor a nagyállomás előtt. Túravezető: Feischmidt János.
- **Június 16. (vasárnap):** A Péter úton a Péter-forrásig (Péter Béla emléktúra, 20 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomásnál. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Június 16–23.** (vasárnaptól vasárnapig): Fotós tábor Székelyföldön (Nagy-Homoród és a Vargyas-völgye). Szervezők: Vas Géza és Mezei Elemér.
- **Június 19. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Június 22. (szombat):** Szentiványi-rét (10 km). Vadcseresznye túra. Találkozás 9 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Feischmidt János.
- **Június 23. (vasárnap):** Vonatos kirándulás a Boiu vízeséshez (14 km). Találkozás 7.30 órakor a nagyállomás előtt. Túravezető: Nagy Lajos.
- **Június 26. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Június 29. (szombat):** Ifjúsági túra, Istenszéke (20 km/900 m szintkülönbség). Túravezető: Szima Márton. Érdeklődni telefonon.
- **Július 3. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Közgvtűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
- **Szolgálatos napok a székházban:** hétfőn, csütörtökön 17–18 óra, kedden 11–13 óra között. ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban. ♦ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban. ♦ Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Túraelőzetes

■ **Július 6. (szombat):** Vasvári Pál kerékpáros emlék- és teljesítménytúra (118 km), Gyalu – Funtineli-tető – Körösfő útvonalon (119 km). Szervező: Nagy Lajos.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Ambrus Tibor 0722-377622	Nagy Zoltán 0740-060749
Feischmidt János 0722-542360	Székely Lavotta 0748-036290
Kiss János 0364-807-639	Szilágyi András 0742-625130
László Györgyi 0727-192841	Szima Márton 0264-484-951
Márton Erzsébet 0742-037179	Szócs János 0742-690881
Mezei Elemér 0724-892797	Vas Géza 0742-659570
Nagy Lajos 0729-835674	Vlád Pál 0264-435-866.